

*Statistisk sentralbyrå
Forskningsavdelingen
Lasse Sigbjørn Stambøl*

FLYTTING OG BOSETTING AV STUDENTER

EKSEMPLIFISERT
VED

TILTAKSSONEN I NORD-TROMS OG FINNMARK OG NOEN SAMMENLIKNINGER MED DELER AV TROMS, NORDLAND OG "FJELLREGIONEN"

Av
Lasse Sigbjørn Stambøl

NOTAT TIL KOMPETANSEARBEIDSPASSUTVALGET

FORORD: I forbindelse med kompetansearbeidsplassutvalgets arbeider ble det ønsket en liten utredning av hvordan studenter som på en eller annen måte er/var tilknyttet tiltakssonen i nord, samt den øvrige studentmassen i landet, velger å bosette seg i forhold til tiltakssonen etter at studiene er fullført.

I dette korte notatet er det samlet noen av hovedresultatene fra de utredninger som omhandler problemstillinger rundt flytting og bosetting av studenter til/fra tiltakssonen i Nord-Troms og Finnmark. Resultatene er videre sammenliknet med tilsvarende utredninger for flytting og bosetting av studenter i Troms (minus Tromsø og Nord-Troms) og Nordland (inkludert Bodø). Den såkalte "Fjellregionen" rundt Røros og Tynset, ble også foreslått tatt inn i sammenlikningene. Med hensyn til den siste regionen er sammenlikningene her begrenset, i og med at "Fjellregionen" ikke hadde studenter som studerte i denne regionen i den perioden som undersøkes. Likevel kan det være av interesse å se hvor mange "egne" og andre studenter som likevel søker seg til regionen etter fullførte studier avlagt andre steder i landet.

1. Bakgrunn

Personrettede virkemidler med fokus på tiltakssonen.

De totale personrettede tiltakene i samfunnet omfatter meget store beløp, særlig gjennom folketrygden, gjennom helsepolitikken og til kommunene. Også arbeidsmarkedspolitikken er et stort politikkområde rent pengemessig. Overføringene er rettighetsbaserte og går til de personer som innfrir kriteriene, uansett hvor de bor. Effekten av dem vil derfor være sterkest der mottakerne er bosatt. De rettighetsbaserte overføringene går i noe større grad til personer bosatt i distriktene enn til personer bosatt i sentrale strøk. Dette skyldes i hovedsak strukturelle forhold knyttet til ulik aldersfordeling, forskjeller i arbeidsledighet, forskjeller i antall uføretrygdede osv. Alt i alt mottar innbyggere i kommuner innenfor det distriktpolitiske virkeområdet i gjennomsnitt 8 prosent høyere utbetalinger i denne kategorien enn innbyggere i sentrale kommuner.

De eneste *geografisk differensierte* personrettede ordningene er imidlertid å finne i blant annet personskattelette, forhøyd barnetrygd og nedskrivning av studielån i tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms. Tiltakssonen omfatter alle kommuner i Finnmark samt de syv kommunene i Nord-Troms bestående av Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa, Kvæningen, Karlsøy, Lyngen og Storfjord. Regjeringen har som mål at tiltakssonen skal være en attraktiv region å bo, arbeide og drive næringsvirksomhet i. Sonen ble etablert i 1990 med bakgrunn av negative utviklingstrekk i folketall og næringsliv. Det ble i 2003-2004 utgitt en stortingsmelding om tiltakssonen.

Det er gjennom den påfølgende perioden blitt utprøvd visse personrettede virkemidler med målsetting om å få personer til å bli boende i sine nærområder og/eller å få andre til å flytte til regionen. De personrettede virkemidlene er bl.a. del av en strategi for å kunne bevare hovedtrekkene i bosettingsmønsteret. De personrettede virkemidlene er her ganske omfattende, og utgjør langt mer enn det som kan sies å være rettet mot høyere utdannet arbeidskraft.

Virkemidler rettet spesielt mot den høyere utdannede delen av befolkningen, som for eksempel spesielle satser og betingelser for nedskrivning av studielån for avgrensede regioner, er en del av strategien for å få høyere utdannede personer til å bosette seg i regionen, og dermed på best mulig måte prøve å sikre et tilbud av høyere utdannet arbeidskraft i de regionene tiltakene gjelder for.

De viktigste virkemidlene i tiltakssonen er:

- Fritak for arbeidsgiveravgift - ca. 2,3 milliarder i 2011
- Nedskrivning av studielån med inntil ti prosent av opprinnelig lånegrunnlag, avgrenset oppad til kr. 25.000 per år – ca. 110 mill. kr i 2011
- Fritak for el-avgift på forbruk - ca 195 mill. kr i 2011
- Reduksjon i personbeskatningen (bl.a. kr 15 000 av alminnelig inntekt i skatteklasser 1 og kr 30 000 i skatteklasser 2) - ca 720 mill. kr i 2011

- Økt barnetrygd gjennom det såkalte "Finnmarkstillegget" - ca 80 mill. kr i 2011

Flere tidligere undersøkelser har konkludert med at virkemidlene har hatt en positiv effekt. Av disse finner vi blant annet:

Virkemidlene har sysselsettingseffekt

Eikeland og Pedersen (1997) har beregnet sysselsettingseffekten av fritaket for arbeidsgiveravgift til rundt 2 200 arbeidsplasser. I tillegg til den direkte effekten kommer indirekte effekter av både de bedriftsrettede og personrettede tiltakene. Indirekte sysselsettingseffekter er et resultat av at noe av de sparte lønnskostnadene veltes over i økte lønninger, som igjen gir en indirekte sysselsettingseffekt gjennom økt konsum (konsummultiplikatoren). De indirekte sysselsettingseffektene av alle tiltakene er beregnet av Eikeland og Pedersen (1997) til 1 400 arbeidsplasser. Effekten av alle virkemidlene i tiltakssonen blir ut fra dette rundt 3 800 arbeidsplasser, eller om lag 10 prosent av total sysselsettingen i sonen i 2001.

Evalueringen viser at de personrettede virkemidlene har en forholdsmessig større effekt enn fritaket for arbeidsgiveravgift for tjenesteytende næringer, mens det var motsatt for fiskeindustrien og bygg og anlegg. I evalueringsrapporten ble fritak for arbeidsgiveravgift, lettelse i personbeskatningen og ordningen med nedskrivning av studielån særlig vurdert å ha en positiv virkning på den regionale utviklingen i Nord-Troms og Finnmark. Fritak fra arbeidsgiveravgift ble vurdert som det mest treffsikre virkemidlet i forhold til målet om å øke sysselsettingen i regionen samlet sett. Nedskrivning av studielån ble vurdert som et effektivt tiltak, men også som et tiltak som har en høy kostnad per arbeidsplass. Tiltaket har stor betydning for rekruttering av høyt utdannet arbeidskraft, spesielt til offentlig sektor. De påpeker videre at:

- Ikke alle tiltakene er like effektive. Fritaket for el-avgift og fritaket for investeringsavgift for bygg- og anleggsinvesteringer gir liten sysselsettingseffekt.
- Lettelsen i personbeskatning gir betydelig sysselsettingseffekt, men dette er det dyreste tiltaket og disse arbeidsplassene blir svært dyre. Dette tiltaket har primært bosetting som mål, og bør derfor ikke vurderes ut fra sysselsettingseffekten isolert.
- Avgiftslettelsene gir stor uttelling i kommunesektoren. Sysselsettingseffekten i kommunal sektor utgjør 29 prosent av den samlede sysselsettingseffekten (Eikeland og Pedersen 1997).

Det er også i Hervik mfl. (2002) vist at de personrettede tiltakene i tiltakssonen har hatt gunstige effekter i forhold til befolkningens bostedsvalg. Den typen arbeidsplasser som har vokst fram som følge av virkemidlene er først og fremst i kommunal tjenesteyting og i små private lokalbaserte tjenesteytende bedrifter. Eksemplet tiltakssonen viser altså at det er mulig å benytte geografisk differensiering av personrettede overføringer som virkemiddel i en distriktspolitisk strategi. På den annen side er mangel på mangfold i arbeidsplasser og næringslivets omstillingsevne viktige kilder til strukturproblemer i tiltakssonen. For å øke treffsikkerheten overfor dette problemet foreslås å justere opp den nasjonale innsatsen mht nyskaping.

Likedan å øke skatteincentiver for innovasjonsprosjekter og innovative nyetableringer. I tillegg foreslås å utvide fritaket for arbeidsgiveravgift til også å gjelde statlige ansatte for å øke antallet arbeidsplasser for høyere utdannede.

Finnmarkstillegg fortsatt forbeholdt familier bosatt i Finnmark og Nord-Troms

EFTA-domstolen avsa 3. mai 2006 dom i saken om finnmarkstillegget i barnetrygden. Domstolen mener at det ikke er i strid med EØS-avtalens trygderegler å kreve bosetting i tiltakssonen i Nord-Troms og Finnmark for rett til finnmarkstillegget. EFTA-domstolen gir altså støtte til Norges syn om at det må være mulig å ha regionalpolitiske ordninger innenfor EØS-avtalens rammer. Dette gav grunnlag for å videreføre ordningen.

Nye evalueringer av tiltakssonen

Det er fra politisk ledelse i KRD i 2010 blitt varslet full gjennomgang av ordningen med en egen tiltakssone for Nord-Troms og Finnmark. For innbyggerne i regionen er ordningen verdt om lag 37.000 kroner i snitt. Den varslede undersøkelsen går ut på å undersøke om midlene, totalt anslått til 3,4 milliarder kroner per år, brukes på riktig måte, eller om det må endringer til.

2. Ettergivelse av studielån som regionalt virkemiddel:

Det har vært bred enighet om at utredninger og analyser av dette virkemidlet er av stor viktighet for kompetansearbeidsplasser, fordi virkemidlet først og fremst er rettet mot de som har avlagt en høyere utdanning. Skjønt ordningen, som så langt for det meste gjelder i tiltakssonen i Nord-Troms og Finnmark, omfatter også studielån tatt opp i forbindelse med videregående utdanning. Spørsmålet er om slike virkemidler er effektive.

Et stort problem forbundet med det å foreta spesifikke virkningsberegninger av ettergivelse av studielån i tiltakssonen i nord, skyldes at tiltakssonen som nevnt over også har en rekke andre virkemidler som har vært virksomme over omtrent den samme tidsperioden. (Jfr. for eksempel redusert personskatt, høyere minstefradrag, lavere sats på fellesskatt til staten og toppskatt, lavere el.- avgift, ekstra barnetrygd osv.). I tillegg kommer altså en sats på 0 i arbeidsgiveravgift. Det er derfor svært vanskelig å skille effekten av kun ett virkemiddel fra alle de andre virkemidlene, i og med at alle virker samtidig. Selv om ettergivelse av studielån er rettet mot en spesifikk gruppe med nettopp slikt lån, så vil likevel også de som har studielån vurdere nytten av summen av alle de øvrige virkemidlene som er tillagt tiltakssonen.

Men det vil likevel være av interesse å undersøke om studenter som tar sin høyere utdanning innenfor tiltakssonen også blir boende i regionen etter at studiene er fullført. På tilsvarende måte blir det også av interesse å undersøke om noen av de studentene som tar sin høyere utdanning utenfor tiltakssonen, det være seg bosatt eller ikke i regionen, vil bosette seg i regionen etter fullført utdanning. Det var i utgangspunktet foreslått å bruke andre deler av Nord-Norge (fratrasket Tromsø) som referanseregion(er) ved utredninger av flyttinger til og fra tiltakssonen. I tillegg fremkom forslag om at det kunne være vel så relevant å benytte den såkalte "Fjellregionen" som referanseregion ved analyser av tiltakssonen i nord. Fjellregionen består av de nordligste kommunene av Østerdalen og Røros-regionen, til sammen 8 kommuner. Arbeidsgiveravgiften er også her moderert gjennom kompensasjonsfondet, der arbeidsgiveravgiften som er innbetalt i regionen kan tilbakeføres regionen via forskjellige lokalt rettede tiltak.

Et annet alternativ er at utredninger av tiltakssonen kan foretas slik at tiltakssonen sammenliknes med seg selv over tid før og etter at tiltakene ble satt i kraft. Det vil i dette tilfelle si årene rett før og like etter perioden 1988-1990, da først ettergivelse av studielån og deretter de øvrige tiltakene ble iverksatt i tiltakssonen.

Det må imidlertid påpekes at et betydelig problem knyttet til en slik analyse, er at perioden rundt 1988-1990 representerte et meget sterkt konjunkturskifte i Norge. En usedvanlig sterk regional sentralisering i perioden 1984-1987, da blant annet økt liberalisering av kredittmarkedene førte til den såkalte "jappetiden", da alle skulle bo og arbeide i sentrale regioner, ble etterfulgt av en bråbrems i sentraliseringen under den påfølgende sterke nedgangsperioden på slutten av 1980-tallet og de første årene av 1990-tallet. Vi må regne med at de konjunkturrelle virkningene langt på vei kan overstige betydningen av alle andre regionalpolitiske tiltak i denne perioden, og at det derfor ville være vanskelig å tillegge innføringen av ettergivelse av studielån og andre virkemidler i tiltakssonen en for stor andel av forklaringen for nær sagt all stopp i sentraliseringen i denne påfølgende perioden. Eller med andre ord, at det å sammenlikne effekter i tiltakssonen like etter 1988-1990 med perioden rett i forkant lett kan overdimensjonere virkningene av de tiltak som ble satt i verk i perioden 1988-1990. Vel og merke dersom man ikke nøye kontrollerer for de sterke konjunkturrelle virkningene som fant sted i arbeidsmarkedene på denne tiden. Vi har i stedet valgt å foreta en utredning av flyttemønster og bosetting blant studenter i tiltakssonen med sammenlikninger av tilsvarende størrelser i noen relevante referanseregioner.

3. Nærmere om utredningen av flytting og bosetting av studenter i tiltakssonen

Litt om forutsetninger og gjennomføring av utredningen

Vi har i utredningen, som ble gjennomført i 2010, tatt utgangspunkt i hele studentmassen fra årene 1994, 1995 og 1996. Det vil si personer som var registrert med en eller annen igangværende høyere utdanning i ett eller flere av disse tre årene, med tilhørende studiested og registrert bosted i den samme perioden. Som nevnt i forordet har vi fokusert utredningen på de studenter som var registrert bosatte og/eller registrert med igangværende høyere utdanning i alle kommunene som inngår i tiltakssonen i Nord-Troms og Finnmark, samt i øvrige kommuner i Troms fylke minus Tromsø, samt alle kommuner i Nordland. Det vil si at vi her valgte å inkludere Bodø. I tillegg har vi altså tatt med kommune i den såkalte "Fjellregionen" i Røros/Tynset området som en av referanseregionene. I denne utredningen vil det si de åtte kommunene: Rendalen, Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal og Os i Hedmark fylke, og Røros og Holtålen i Sør-Trøndelag fylke. I tillegg er hele den øvrige studentmassen i hele landet inkludert i grunnlaget for årene 1994, 1995 og 1996.

Deretter er samtlige studenter både i tiltakssonen, i referanseregionene og i landet for øvrig fulgt frem til året 2005, for å fastsette hvor alle som var studenter i årene 1994-1996 var å finne registrert bosatte i 2005 med hensyn til de nevnte regioner. Hovedproblemstillingen for utredningen ble dermed å måle flytting og bosetting av studentene med utgangspunkt i studieårene 1994, 1995 og 1996 med påfølgende bosettingsmønster i året 2005, altså en god stund etter at studieperioden var avsluttet.

Vi opererer i utredningen først med en gruppering av studentmassen i fire kategorier av studenter med hensyn til bosted og studiested med fokus på tiltakssonen og hver av referanseregionene. På grunnlag av disse opererer vi også med to samlekategorier.

Disse er som følger:

- 1: Studenter som både var registrert bosatte og tok høyere utdanning i regionene i perioden 1994-1996.
- 2: Studenter som var registrert bosatte i regionene og tok høyere utdanning utenfor regionene i perioden 1994-1996.
- 3: Studenter som var registrert bosatte utenfor regionene, men tok høyere utdanning i regionene i perioden 1994-1996 og
- 4: Studenter som var registrert bosatte utenfor regionene og som tok høyere utdanning utenfor regionene.

For Fjellregionen blir dermed kun kategoriene 2 og 4 aktuelle i sammenlikningsgrunnlaget, i og med at regionen ikke hadde studenter som studerte i regionen i det aktuelle tidsrommet.

Vi definerte ytterligere en kategori på grunnlag av de opprinnelige gruppene, som en kategori 5: Definert som de av studentene som på en eller annen måte var tilknyttet regionene i henholdsvis 1994, 1995 og 1996 ut fra registrert bosted og studiested, definert ut fra summen av kategoriene 1+2+3 over.

Tallene for alle kategoriene ble deretter tallfestet, med unntak for kategori 4, som representerer alle øvrige studenter i landet i årene 1994-1996, som verken var bosatte eller studerte i disse regionene.

Deretter er det beregnet tall for hvor mange av studentene som var å finne i hver av disse 4 kategoriene i henholdsvis 1994, 1995 og 1996 og som var registrert bosatte i tiltakssonen og referanseregionene i 2005.

Summen av disse utgjør den siste kategorien:

kategori 6: "Totalt antall bosatte i regionene i 2005 av de som studerte i årene 1994, 1995 og 1996.

Deretter er det beregnet 6 sett med rater, som viser hvor stor andel av studentene som var bosatte i regionene i 2005 av:

- 1) Studenter som både var registrert bosatte og studerte i regionene i årene 1994-1996 (kategori 1)
- 2) Studenter som var registrert bosatte i regionene i årene 1994-1996, men studerte i andre regioner (kategori 2)
- 3) Studenter som var registrert bosatte i regionene i årene 1994-1996 (kategori 1+2)
- 4) Studenter som studerte i regionene men ikke var bosatte i regionene i årene 1994-1996 (kategori 3)

- 5) Hvor stor andel ”Totalt antall bosatte i regionene i 2005 av de som studerte i 1994, 1995 og 1996 (kategori 6), utgjør i forhold til antall studenter som studerte i regionene i årene 1994, 1995 og 1996 (kategori 1+3)

- 6) Hvor stor andel ”Totalt antall bosatte i regionene i 2005 av de som studerte i 1994, 1995 og 1996 (kategori 6), utgjør i forhold til alle studenter som på en eller annen måte var tilknyttet regionene i årene 1994-1996 (altså kategori 1+2+3 definert som kategori 5).

4. Hva forteller resultatene?

Resultatene viser at for tiltakssonen var drøyt 70 prosent av de som både var registrert bosatte og studerte i regionen i årene 1994-1996 fortsatt bosatte i regionen i 2005 (se tabell 1). Av alle studentene som var bosatte i, men studerte utenfor regionen i 1994-1996 var mellom 43-46 prosent fortsatt bosatte i regionen i 2005, mens av summen av alle studentene som var registrert bosatte i tiltakssonen i årene 1994-1996, var drøyt halvparten å finne som bosatte i regionen i 2005. Av studenter som studerte i tiltakssonen i 1994-1996, men var bosatte i andre regioner, var kun om lag 10 prosent eller færre bosatte i regionen i 2005.

Tabell 1: Flytting og bosetting av studenter i 1994-1996 med hensyn til hvor mange av disse studentene som var bosatte i tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms i 2005.
Prosent

	Under høyere utdanning i 1994:	Under høyere utdanning i 1995:	Under høyere utdanning i 1996:
Bosatte i regionen i 2005 av de som var bosatte og studerte i regionen i 1994-1996 (av kategori 1)	70,6	71,5	72,6
Bosatte i regionen i 2005 av de som var bosatte, men ikke studerte i regionen i 1994-1996 (av kategori 2)	43,3	43,6	46,4
Bosatte i regionen i 2005 av de som var bosatte i regionen i 1994-1996 (av kategori 1+2)	53,2	53,4	55,6
Bosatte i regionen i 2005 av de som studerte i, men ikke var bosatte i regionen i 1994-1996 (av kategori 3)	10,8	6,6	8,8
Totalt bosatte i regionen i 2005 i forhold til de som studerte i regionen i 1994-1996 (av kategori 1+3)	142,2	129,6	146,2
Totalt bosatte i regionen i 2005 i forhold til totalt tilknyttet regionen i 1994-1996 (av kategori 5)	62,9	60,4	65,4

Gruppen totalt bosatte i regionen i 2005 (bosatte av hele studentmassen i landet i årene 1994-1996) utgjorde mellom 130-150 prosent av de som studerte i tiltakssonen i årene 1994-1996. Altså av alle studenter i hele landet i 1994-1996, var altså flere bosatte i tiltakssonen i 2005 enn det regionen selv hadde av antall studieplasser i disse årene. Til slutt utgjorde gruppen totalt bosatte i 2005 litt i underkant av 2/3 av det antall studenter som var tilknyttet tiltakssonen i årene 1994-1996 enten som bosatte i regionen og/eller som studenter i regionen.

I tabellen 2-4 vises tilsvarende resultater for referanseregionene. Først i tabell 2 for Troms fylke minus tiltakssonen i Nord-Troms og landsdelssenteret Tromsø. Et av problemene med å bruke denne regionen som referanse, er at manges, selv etter å ha trukket ut Tromsø, likevel er klart mer knyttet til universitetet og høyskolene i Tromsø enn studentmassen i Finnmark. Men tallene viser for fire av de seks ratekonstellasjonene i tabellen, svakere resultater for Troms for øvrig enn for tiltakssonen.

Tabell 2: Flytting og bosetting av studenter i 1994-1996 med hensyn til hvor mange av disse studentene som var bosatte i Troms fylke minus Nord-Troms og Tromsø i 2005.

	Under høyere utdanning i 1994:	Under høyere utdanning i 1995:	Under høyere utdanning i 1996:
Bosatte i regionen i 2005 av de studenter som var bosatte og studerte i regionen i 1994-1996 (av kategori 1)	64,2	67,7	68,5
Bosatte i regionen i 2005 av de studenter som var bosatte, men ikke studerte i regionen i 1994-1996 (av kategori 2)	38,7	39,4	42,3
Bosatte i regionen i 2005 av de studenter som var bosatte i regionen i 1994-1996 (av kategori 1+2)	42,4	43,8	46,6
Bosatte i regionen i 2005 av de studenter som studerte i, men ikke var bosatte i regionen i 1994-1996 (av kategori 3)	10,4	9,5	8,0
Totalt bosatte i regionen i 2005 i forhold til de som studerte i regionen i 1994-1996 (av kategori 1+3)	243,8	216,4	211,2
Totalt bosatte i regionen i 2005 i forhold til totalt tilknyttet regionen i 1994-1996 (av kategori 5)	57,4	57,5	58,7

Resultatene viser at for Troms for øvrig var rundt 2/3 av de som både var registrert bosatte og studerte i regionen i årene 1994-1996 fortsatt bosatte i regionen i 2005. Av alle studenter som var bosatte i, men studerte utenfor regionen i 1994-1996, var rundt 40 prosent fortsatt bosatte i regionen i 2005, mens av summen av alle studentene som var registrert bosatte i regionen i årene 1994-1996 var om lag 45 prosent å finne som fortsatt bosatte i regionen i 2005. Av

studenter som studerte i regionen i 1994-1996, men var bosatte i andre regioner var kun om lag 10 prosent eller færre bosatte i regionen i 2005. Til slutt utgjorde gruppen totalt bosatte i 2005 mellom 55-60 prosent av det antall studenter som på en eller annen måte var tilknyttet regionen i årene 1994-1996. Disse resultatene ligger en del lavere enn tilsvarende tall for tiltakssonen, med unntak av tallene for studenter som studerte i regionen i 1994-1996 men var bosatte andre steder, som ligger mer på linje med tilsvarende tall for tiltakssonen.

Derimot utgjorde gruppen totalt bosatte i regionen i 2005 (bosatte av hele studentmassen i landet i årene 1994-1996) godt over dobbelt så mange som de som studerte i regionen i årene 1994-1996. Altså av alle studenter i hele landet i 1994-1996, var altså mer enn dobbelt så mange bosatte i denne regionen i 2005 enn det regionen selv hadde av antall studieplasser i 1994-1996. Dette er en god del høyere andel enn tilsvarende rater for tiltakssonen.

Beveger vi oss enda litt lenger sørover, viser resultatene for Nordland, inklusive Bodø, at drøyt 70 prosent av de som både var registrert bosatte og studerte i fylket i årene 1994-1996 fortsatt var bosatte i fylket i 2005 (se tabell 3).

Tabell 3: Flytting og bosetting av studenter i 1994-1996 med hensyn til hvor mange av disse studentene som var bosatte i Nordland fylke i 2005.

	Under høyere utdanning i 1994:	Under høyere utdanning i 1995:	Under høyere utdanning i 1996:
Bosatte i regionen i 2005 av de studenter som var bosatte og studerte i regionen i 1994-1996 (av kategori 1)	72,1	73,9	74,4
Bosatte i regionen i 2005 av de studenter som var bosatte, men ikke studerte i regionen i 1994-1996 (av kategori 2)	42,6	43,2	44,5
Bosatte i regionen i 2005 av de studenter som var bosatte i regionen i 1994-1996 (av kategori 1+2)	54,0	55,5	56,1
Bosatte i regionen i 2005 av de studenter som studerte i, men ikke var bosatte i regionen i 1994-1996 (av kategori 3)	9,9	10,0	9,6
Totalt bosatte i regionen i 2005 i forhold til de som studerte i regionen i 1994-1996 (av kategori 1+3)	125,5	123,5	125,6
Totalt bosatte i regionen i 2005 i forhold til totalt tilknyttet regionen i 1994-1996 (av kategori 5)	59,6	60,2	60,4

Av alle studentene som var bosatte i, men studerte utenfor Nordland i 1994-1996 var mellom 43-45 prosent fortsatt bosatte i regionen i 2005, mens av summen av alle studentene som var

registrert bosatte i fylket i årene 1994-1996, var om lag 55 prosent fortsatt å finne som bosatte i fylket i 2005. Av studenter som studerte i regionen i 1994-1996, men var bosatte i andre regioner var kun om lag 10 prosent bosatte i regionen i 2005.

Gruppen totalt bosatte i fylket i 2005 (bosatte av hele studentmassen i landet i årene 1994-1996) utgjorde om lag 125 prosent av de som studerte i fylket i årene 1994-1996. Altså av alle studenter i hele landet i 1994-1996, var altså flere bosatte i Nordland i 2005 enn det regionen selv hadde av antall studieplasser i disse årene. Til slutt utgjorde gruppen totalt bosatte i 2005 om lag 60 prosent i forhold til det antall studenter som på en eller annen måte var tilknyttet fylket i årene 1994-1996. Resultatene for Nordland er omtrent på linje med de vi fant for tiltakssonen, med svakt høyere rater for de to settene med bostedsspesifikke rater og litt i underkant for de to settene med totalrater.

Til slutt viser vi også tall for det som var mulig å trekke sammenlikninger på i den såkalte Fjellregionen. I mangel av egne studieplasser var samtlige studenter som var registrert bosatte i regionen i perioden 1994-1996 under høyere utdanning ved universiteter og høyskoler i regioner utenfor Fjellregionen. Av disse ser vi at om lag, eller litt i overkant av 40 prosent fortsatt var bosatte i regionen i 2005. Dette var en noe lavere andel enn tilsvarende tall for tiltakssonen.

Tabell 4: Flytting og bosetting av studenter i 1994-1996 med hensyn til hvor mange av disse studentene som var bosatte i Fjellregionen i 2005.

	Under høyere utdanning i 1994:	Under høyere utdanning i 1995:	Under høyere utdanning i 1996:
Bosatte i regionen i 2005 av de studenter som var bosatte og studerte i regionen i 1994-1996 (av kategori 1)	-	-	-
Bosatte i regionen i 2005 av de studenter som var bosatte, men ikke studerte i regionen i 1994-1996 (av kategori 2)	39,7	43,0	43,5
Bosatte i regionen i 2005 av de studenter som var bosatte i regionen i 1994-1996 (av kategori 1+2)	39,7	43,0	43,5
Bosatte i regionen i 2005 av de studenter som studerte i, men ikke var bosatte i regionen i 1994-1996 (av kategori 3)	-	-	-
Totalt bosatte i regionen i 2005 i forhold til de som studerte i regionen i 1994-1996 (av kategori 1+3)	-	-	-
Totalt bosatte i regionen i 2005 i forhold til totalt tilknyttet regionen i 1994-1996 (av kategori 5)	62,8	65,8	65,9

Derimot øker Fjellregionen andelen klart når vi ser på hvor stor andel gruppen totalt bosatte i 2005 utgjorde i forhold til det antall studenter som på en eller annen måte var tilknyttet regionen i årene 1994-1996. Ratene varierer her mellom om lag 63 til 66 prosent, noe som er høyere enn tilsvarende rater for Nordland og Troms for øvrig, og faktisk også litt i overkant av ratene for tiltakssonen. Dette har da sammenheng med at Fjellregionen i tillegg til sine "egne" bosatte studenter, har fått en bra tilførsel av høyere utdannede som både bodde og studerte andre steder i landet i 1994-1996. Andelen er også relativt høy tatt i betraktning at regionen ikke hadde egne bosatte studenter som studerte i egen region. Det vil si den gruppen av studenter som i de andre regionene viser klart høyest andel bofasthet etter studier. På den annen side har heller ikke Fjellregionen studenter bosatt i andre regioner som studerer i regionen. En gruppe studenter som i de øvrige regionene viste særdeles liten tilbøyelighet til å bosette seg i studieregionen etter avsluttede studier.

Sammenstilling av enkelte resultater

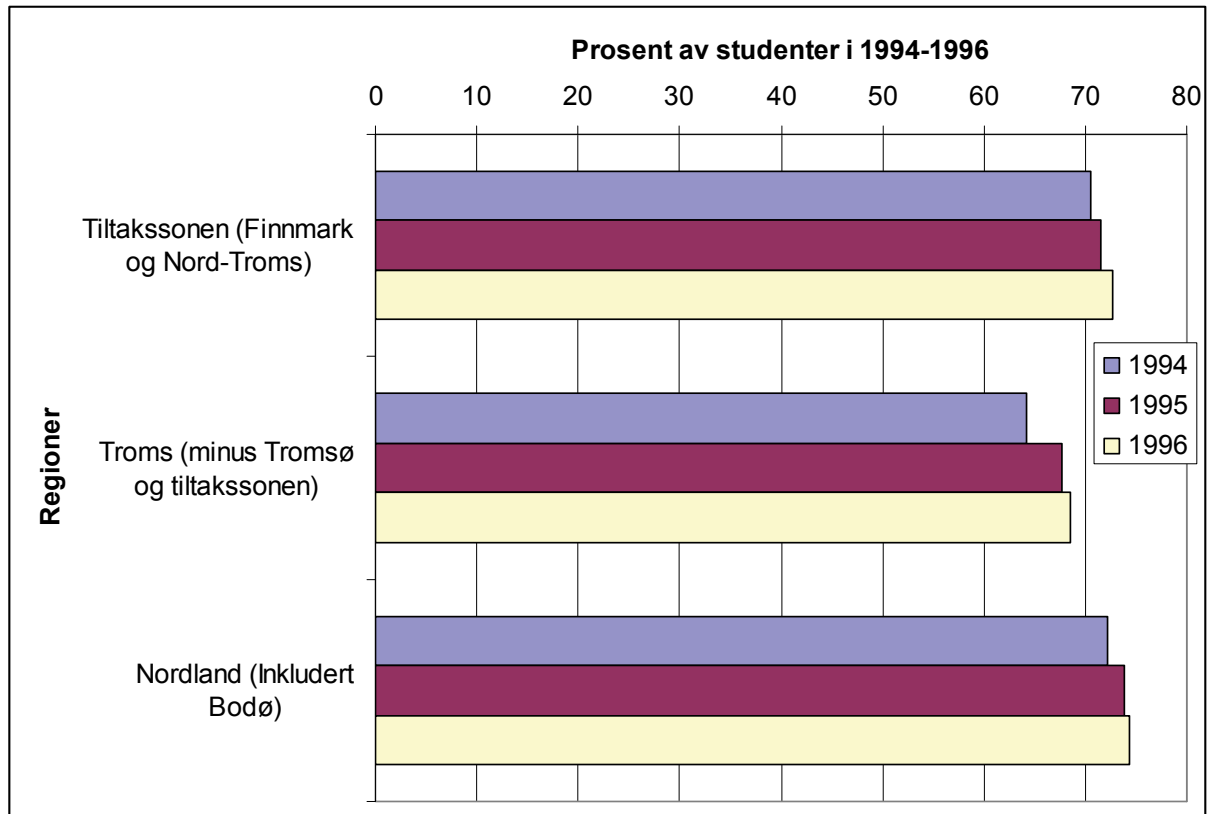
I dette avsnittet har satt sammen noen av de mest sentrale resultatene for hver av regionene, slik at det er lettere å se forskjellen mellom tiltakssonen og referanseregionene. I tabell 5 og figur 1 har vi satt sammen resultatene av hvor stor andel av studentene som både bodde og studerte i hver av regionen i 1994-1996 som fortsatt var bosatte i regionen i 2005. Som vi har sett av tabellene over, er dette den gruppen som viser størst bofasthet av samtlige kategorier av studenter.

Som det går frem av tabellen og figuren kommer tiltakssonen klart bedre ut en Troms fylke for øvrig, men omtrent på linje med eller svakt under graden av bofasthet blant denne gruppen studenter i Nordland.

Tabell 5: Bosatte personer i regionene i 2005 av studenter som både var bosatte og studerte i regionene i 1994-1996. Prosent

	Personer bosatte i regionene i 2005 i prosent av studenter som både var bosatte og studerte i regionene i henholdsvis:		
	1994	1995	1996
Tiltakssonen Finnmark og Nord-Troms	70,6	71,5	72,6
Troms (uten Tromsø og Nord-Troms)	64,2	67,7	68,5
Nordland (inkludert Bodø)	72,1	73,9	74,4
"Fjellregionen"(Tynset-Røros m.fl.)	-	-	-

Figur 1: Bosatte personer i regionene i 2005 av studenter som både var bosatte og studerte i regionene i 1994-1996. Prosent

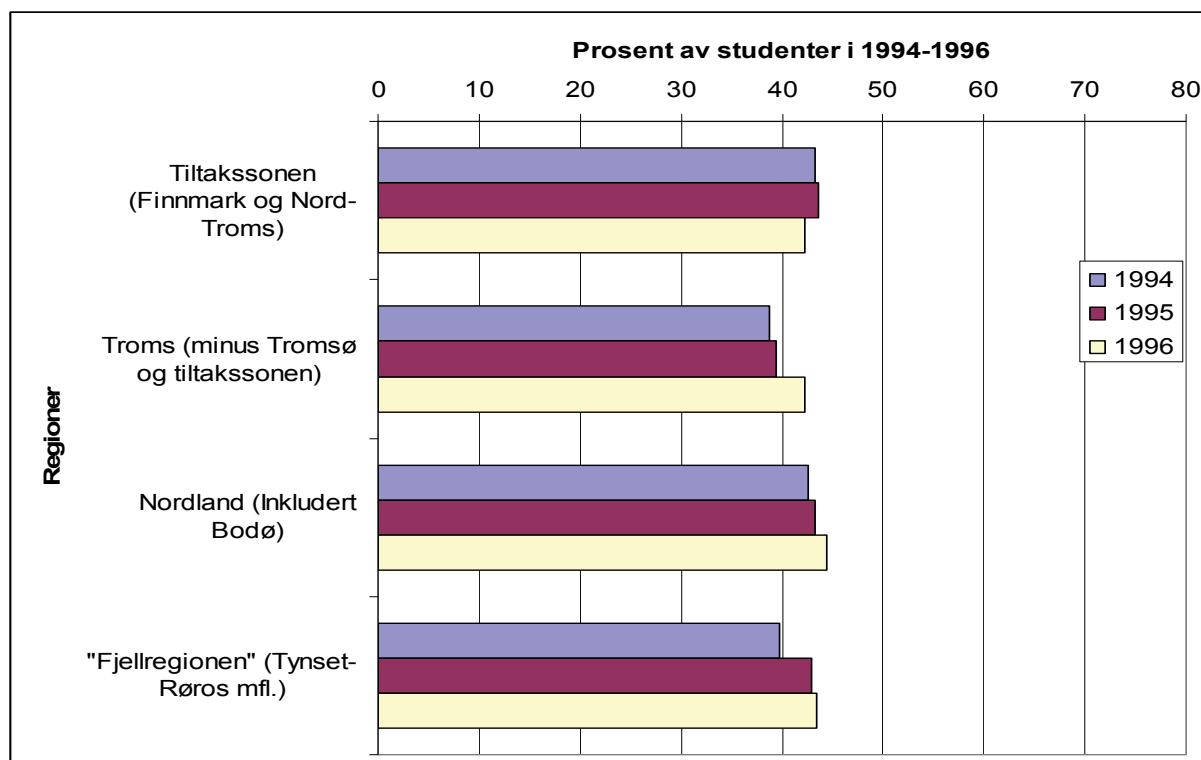

Tabell 6 og figur 2 viser tilsvarende andeler for bosatte i 2005 av studenter som var bosatte i regionene i 1994-1996, men studerte i andre regioner enn bostedsregionen. Tiltakssonen kommer litt bedre ut med svakt høyere andel bosatte enn de øvrige regionene av studenter fra hvert av årene 1994, 1995 og 1996.

Tabell 6: Bosatte personer i regionene i 2005 av studenter som var bosatte i regionene men studerte utenfor regionene i 1994-1996. Prosent

	Personer bosatte i regionene i 2005 i prosent av studenter som var bosatte i regionene men studerte utenfor regionene i henholdsvis:		
	1994	1995	1996
Tiltakssonen Finnmark og Nord-Troms	43,3	43,6	46,4
Troms (uten Tromsø og Nord-Troms)	38,7	39,4	42,3
Nordland (inkludert Bødø)	42,6	43,2	44,5
”Fjellregionen”(Tynset-Røros m.fl.)	39,7	43,0	43,5

Figur 2: Bosatte personer i regionene i 2005 av studenter som var bosatte i regionene men studerte utenfor regionene i 1994-1996. Prosent

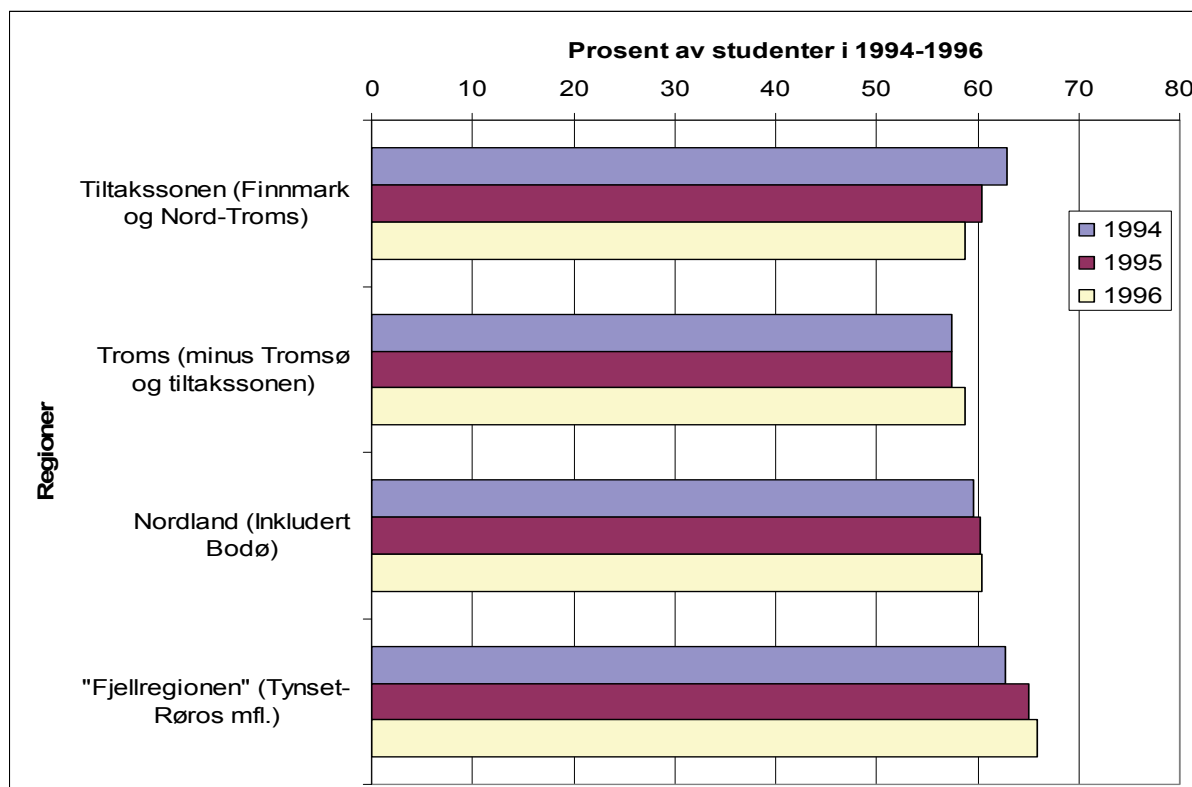
Til slutt, i tabell 7 og figur 3 har vi satt sammen resultater for personer bosatte i 2005 i prosent av alle studentene som på en eller annen måte var tilknyttet regionene i perioden 1994-1996. Det vil si summen av kategoriene 1, 2 og 3, som omfatter studenter som både bodde og studerte i regionene, studenter som bodde i regionene men studerte andre steder og studenter som bodde andre steder men studerte i regionene.

Tabell 7: Bosatte personer i regionene i 2005 sett i forhold til antall studenter som var tilknyttet regionene i 1994-1996. (Det vil si: summen av studenter som bodde og studerte i regionene, bodde i regionene men studerte utenfor regionene og de som studerte i regionene men bodde utenfor regionene). Prosent

	Personer bosatte i regionene i 2005 i prosent av studenter som var tilknyttet regionene i henholdsvis:		
	1994	1995	1996
Tiltakssonen Finnmark og Nord-Troms	62,9	60,4	65,4
Troms (uten Tromsø og Nord-Troms)	57,4	57,5	58,7
Nordland (inkludert Bødø)	59,6	60,2	60,4
"Fjellregionen"(Tynset-Røros m.fl.)	62,8	65,0	65,9

Her kommer tiltakssonen noe bedre ut, med klart høyere bosettingsrater i 2005 enn Troms fylke for øvrig, og også noe høyere andel bosatte enn i Nordland, inklusive Bodø. Fjellregionen viser som tidligere beskrevet forholdsvis høye samlede bosettingsrater i 2005 i forhold til studentmassen som var bosatte i regionen i 1994-1996. På den ene siden skyldes dette brukbar tilførsel av studenter fra andre deler av landet sett i forhold til "egen" bosatt studentmasse. Men i og med at regionen ikke hadde egne studieplasser, og dermed heller ikke studenter i regionen som var bosatte i andre regioner, så unngikk regionen det potensielle frafallet fra denne gruppen av studenter. Som vi har sett av tidligere resultater i de øvrige regionene er det kun om lag 10 prosent av denne studentgruppen som velger å bosette seg på studiestedet i tiden etter at studiene er ferdig, mens altså om lag 90 prosent av denne gruppen forvinner.

Figur 3: Bosatte personer i regionene i 2005 av studenter som var tilknyttet regionene i 1994-1996. (Det vil si: summen av studenter som bodde og studerte i regionene, bodde i regionene men studerte utenfor regionene og de som studerte i regionene men bodde utenfor regionene). Prosent

Oppsummering av de viktigste resultatene

I dette korte notatet er det samlet noen av hovedresultatene fra de utredninger som omhandler problemstillinger rundt flytting og bosetting av studenter til og fra tiltakssonen i Nord-Troms og Finnmark. Resultatene er sammenliknet med tilsvarende utredninger for flytting og bosetting av studenter i Troms (minus Tromsø og Nord-Troms) og Nordland (inkludert Bodø) og den såkalte "Fjellregionen" rundt Røros og Tynset.

Forløpsdataene som er etablert som grunnlag for denne utredningen gir imidlertid muligheter for betydelig mer omfattende analyser av studenters geografiske mobilitet, bosetting og også spesifikke yrkesdeltakelse etter studier enn det som er summert opp i dette korte notatet. På grunn av svært små ressurser og knapphet på tid her utredningen vært begrenset til å gi en oversikt over studentmassen i de nevnte regionene og i Norge som helhet i perioden 1994-1996 og hvordan studentene har beveget seg geografisk frem til året 2005 med spesiell fokus på tiltakssonen i nord og med sammenlikninger med de nevnte referanseregionene.

Resultatene viser blant annet at for tiltakssonen var drøyt 70 % av de som både var bosatte og studerte i regionen i årene 1994-1996 fortsatt bosatte i regionen i 2005. Av alle studentene som var registrert bosatte i tiltakssonen under studietiden i årene 1994-1996, var drøyt halvparten fortsatt bosatte i regionen i 2005, mens av studenter som var bosatte i regionen men studerte i andre regioner var drøyt 40 prosent fortsatt å finne som bosatte i tiltakssonen om lag ti år senere. Gruppen totalt bosatte i tiltakssonen i 2005 av alle som studerte i Norge i årene 1994-1996, utgjorde mellom 130-150 % av de som studerte i regionen i årene 1994-1996, noe som vil si 30-50 prosent flere enn det regionen hadde av egne studieplasser. For øvrig var litt i underkant av 2/3 av de studentene som var tilknyttet regionen i årene 1994-1996, enten som bosatte og/eller som studenter, å finne som bosatte i tiltakssonen i 2005.

Når resultatene i tiltakssonen sammenliknes med tilsvarende resultater i de tre andre referanseregionene kommer tiltakssonen noe bedre ut enn Troms (minus Tromsø og tiltakssonen i Nord-Troms) i de fleste sammenhenger og litt bedre ut enn "Fjellregionen" når det gjelder å beholde studenter som har vært registrert bosatte i regionen under studietiden. Resultatene for tiltakssonen er imidlertid noe mer på linje med resultatene i Nordland, som altså omfatter hele fylket inklusive Bodø.

Referanser

Eikeland, S. og Pedersen, P. (1997): Evaluering av tiltakssonen for Nord-Troms og Finnmark, NIBR og Norut Samfunnsforskning.

Hervik, A., Ohr, F. og Rye, M. (2002): Bedre klima for tiltakssonen – en strategisk analyse. Rapport nr. 0201 Møreforskning.